

Fjärrvärmeschakt i Badhusgatan och Domkyrkoesplanaden

Arkeologisk förundersökning

**Fornlämning Västerås 232:1
Västerås Domkyrkoförsamling
Västmanlands län**

Jonas Ros

Innehåll

Inledning	1
Bakgrund och tidigare undersökningar	1
Målsättning och metod	1
Undersökningsresultat.....	2
Referenser	3
Litteratur	3
Tekniska och administrativa uppgifter.....	3
Figurer	4

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2013.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-218-0.

Västerås 2012.

Inledning

Under oktober månad 2012 genomförde Stiftelsen Kulturmiljövård en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning på två platser i Västerås, dels i korsningen Badhusgatan-Trappgränd, dels i korsningen Engelbrektsplan-Domkyrkoesplananden (se figur 1 och 2). Det schaktades med anledning av att det var fjärrvärmeläckor på dessa platser. Fältarbetet utfördes av Jonas Ros.

Bakgrund och tidigare undersökningar

Under 1950- och 1960-talen gjordes omfattande nybyggnationer och rivningar i Västerås. I samband med dessa arbeten schaktades stora ytor med kulturlager bort i Västerås utan arkeologiska undersökningar (Gustafsson 1977).

I kv. Johannes, öster om Badhusgatan, har delar av en kyrkogård undersökts. Kyrkogården var, enligt ¹⁴C-dateringar, i bruk från sent 1000-tal, under hela 1100-talet och in på 1200-talet då den lades öde. Kyrkogården överlades av bebyggelselämningar från medeltiden. Kyrkogården är inte känd genom de skriftliga källorna (Welinder 1990 s. 27ff och 130 ff.).

I kv. Johan 4 sydöst om schaktet i Badhusgatan-Trappgränd har det gjorts en schaktningskontroll. Det framkom kulturlager och i det understa lagret tillvaratogs ett djurben som var matavfall. Benet ¹⁴C-daterades och det kunde konstateras med 95,4% sannolikhet att djuret slaktades någon gång under perioden 1400–1450 e.Kr. (Alström 2010).

Domkyrkoesplanaden är en sent utlagd gata. På kartor och stadsplaner från 1878, 1892 och 1897 finns Domkyrkoesplanaden föreslagen som gata. Domkyrkoesplanaden finns i sin nuvarande sträckning på 1902 års stadsplan (Gustavsson 1981 s. 47). På äldre kartor är området glest bebyggt med framförallt odlingslotter och kålgårdar utanför stadskärnan. Med utgångspunkt från kartmaterialet fanns bebyggelse under den nuvarande gatusträckningen. I Engelbrektsplan-Domkyrkoesplanaden har det tidigare undersökts kulturlager som daterats till 1600–1700-tal. Längre österut i Domkyrkoesplanaden har delar av en gjutares gård undersökts. Där framkom ovanligt välbevarade gjutformar i ett hus som genom dendrokronologisk metod daterats till 1382/83 e.Kr. (Ros 2012).

Målsättning och metod

Målsättningarna med den arkeologiska förundersökningen hade fastställts av Länsstyrelsen: fornlämningen skulle avgränsas inom schaktet. Det skulle göras en bedömning av kulturlager, anläggningar och fynd avseende karaktär, mängd och bevarandegrad. En preliminär datering och tolkning skulle presenteras av lämningarna.

Arbetet genomfördes som en schaktningsövervakning i samband med ordinarie schaktning. I första hand förväntades det framkomma kulturlager i de uppkomna schaktväggarna. Om större anläggningar och komplexa kulturlager framkom skulle arbetet avbrytas för samråd med Länsstyrelsen.

Undersökningsresultat

Badhusgatan-Trappgränd

I schaktet i Badhusgatan-Trappgränd fanns en fjärrvärmekammare och det togs upp ett schakt med storlek ca 2×2 meter (se figur 2 och 3). Det schaktades på sidorna av fjärrvärmekammaren till ett djup av ca 0,8 meter under befintlig marknivå. Fjärrvärmekammaren var anlagd på ett djup av drygt 1,3 meter under befintlig marknivå. Det framkom inga kulturlager, endast grus och sand.

Domkyrkoesplanaden-Engelbrektsplan

I schaktet i Domkyrkoesplanaden-Engelbrektsplan fanns fjärrvärmeledningar och det togs upp ett ca 12 meter långt och ca 1,5 meter brett schakt (se figur 2 och 4). Schaktet var ca 1,4 meter djupt. Fjärrvärmeledningarna var anlagda på ett djup av minst 1,7 meter under befintlig marknivå. Det framkom inga kulturlager, endast grus och sand.

Referenser

Litteratur

Alström, U., 2010. *Från år 1450 till år 1834. Ett schakt rymligt nog för 384 år och tre rådhus*. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2010:62. Västerås.

Gustafsson, J. H. *Västerås. Medeltidsstaden 4*. RAÄ Rapport. Stockholm.

Gustavsson, G. 1981. *Gatunamnens historia i Västerås*. Västerås Kulturnämnds skriftserie nr 8. Västerås.

Ros, J. 2012. *Kulturlager i Västerås och ett gjuteri från 1300-talet. Ombyggnation av Domkyrkoesplanaden och angränsande gator*. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2012:28. Västerås.

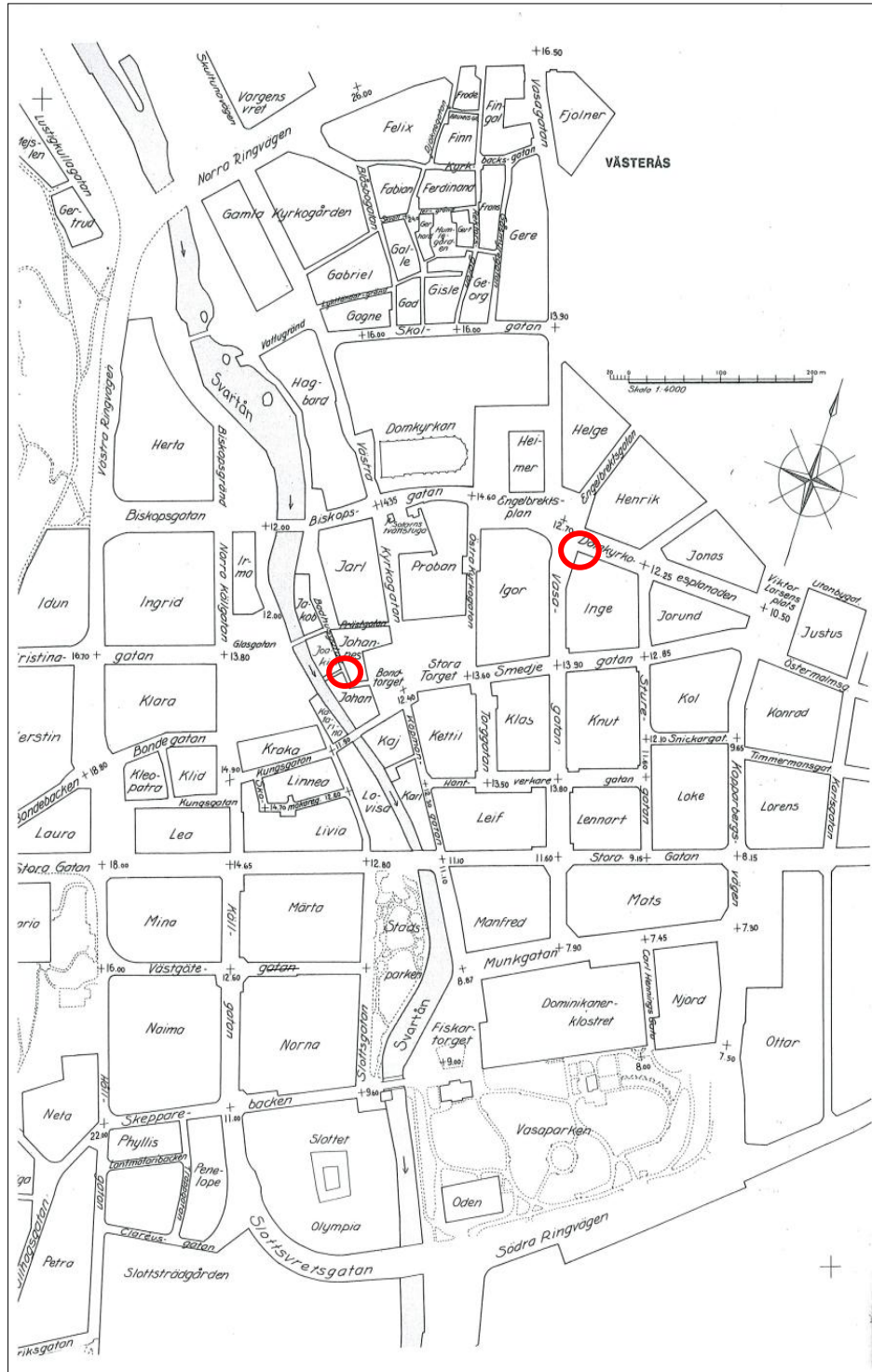
Tekniska och administrativa uppgifter

KM projektnr:	KM12058
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-1630-12, 2012-06-12.
Undersökningsperiod:	17–18 oktober 2012
Exploateringsyta:	14 löpmeter.
Personal:	Jonas Ros.
Belägenhet:	Badhusgatan-Trappgränd och Domkyrkoesplanaden-Engelbrektsplan, Västerås Domkyrkoförsamling, Västerås kommun, Västmanlands län, Västmanland.
Ekonomisk karta:	11G:17
Höjdsystem:	Inga höjdmätningar gjordes.
Inmättningsmetod:	Manuellt.
Dokumentationshandlingar:	-
Fynd:	Inga fynd framkom.

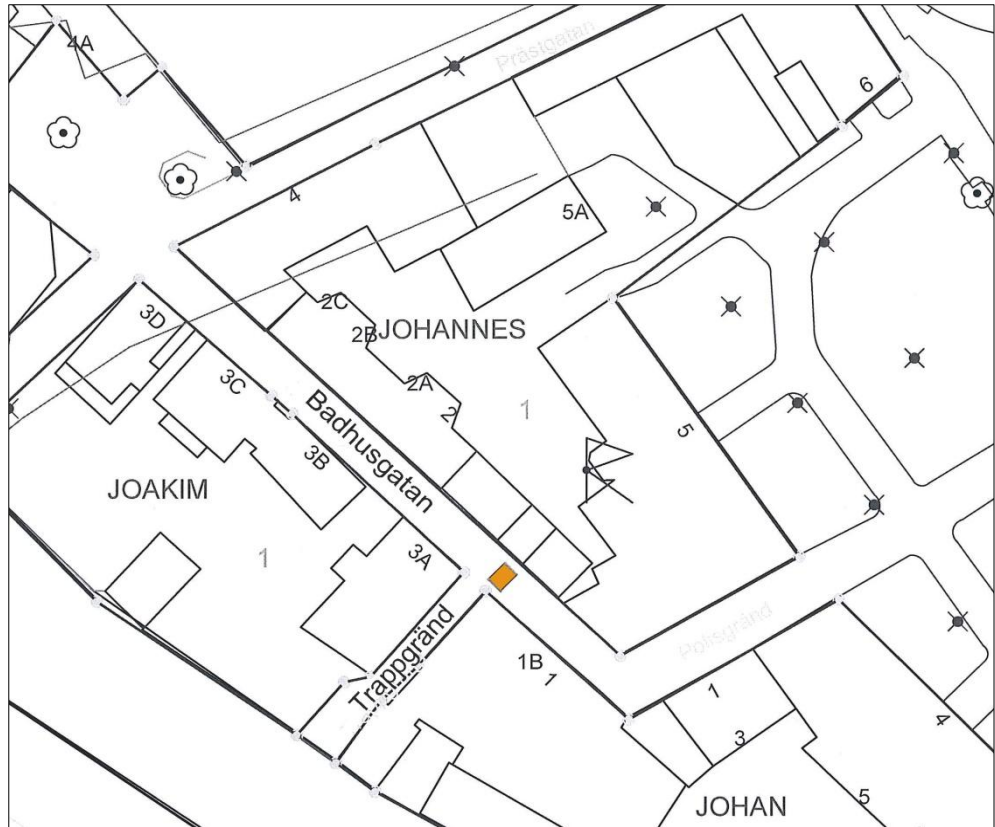
Figurer

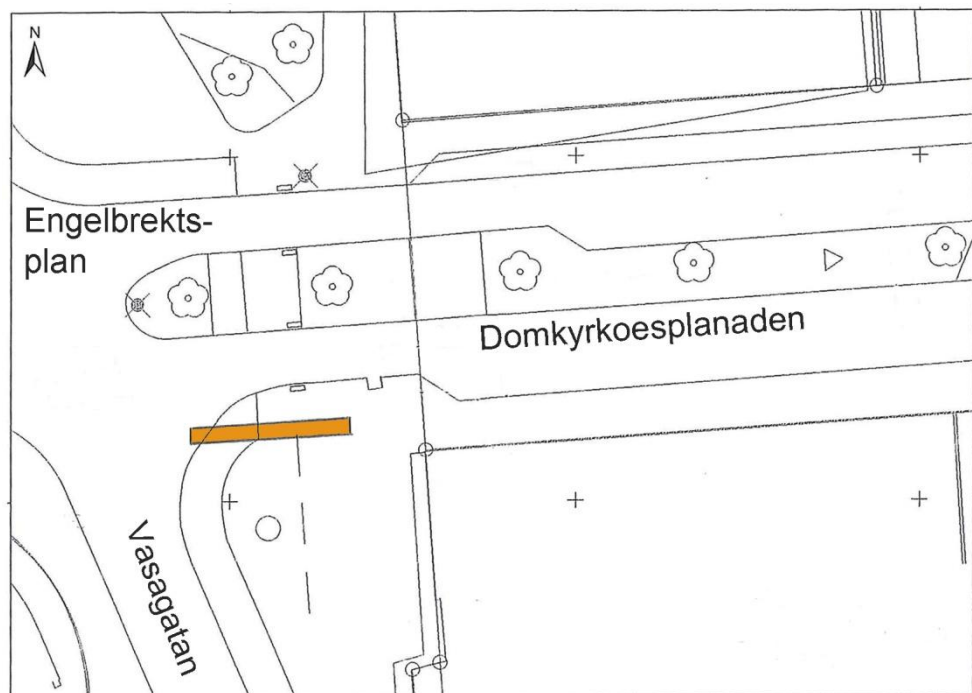
Figur 1. Utdrag ur digitala Gröna kartan för Västmanland. Västerås stad fornlämning 232:1 markerad med en blå polygon. Skala 1:50 000.

Figur 2. Västerås stad med nuvarande kvartersindelning. Lägena för undersökningsområdena markerade med röda ringar. (Bild efter Gustafsson 1977.)

Figur 3. Läget för undersökningsområdet i Badhusgatan-Trappgränd markerat med en orange rektangel. Skala 1:500.

Figur 4. Läget för undersökningsområdet i Domkyrkoesplanaden-Engelbrektsplan markerat med en orange rektangel. Skala 1:500.